

הכנסת

מרכז המחקר והמידע

המחלקה לפיקוח תקציבי

**נתונים על יוקר המחייה בישראל בהשוואה
למדינות המפותחות
מעודכן**

מוגש לוועדת הכלכלה

ט' טבת, תשע"ט
17 בדצמבר, 2018

כתיבה: בת חן רוטנברג, כלכלנית
אישור: עמי צדיק, מנהל המחלקה לפיקוח תקציבי

הכנסת, מרכז המחקר והמידע
קריית בן-גוריון, ירושלים 91950
טל': 02 - 64 08 240 / 1
פקס: 02 - 64 96 103
www.knesset.gov.il/mmm

מסמך זה מוגש לוועדת הכלכלה לקראת דיון ב-18 בדצמבר 2018 בנושא "העלאת תעריפי החשמל וההתייקרויות הצפויות של מוצרים רבים במשק". המסמך כולל השוואת יוקר המחיה והשינוי במחירי המוצרים בישראל ובמדינות המפותחות.

1. רמת המחירים לפי שוויון כוח קנייה (PPP)

בבחינת יוקר המחיה יש לבחון כמה משתנים בעיקר רמת המחירים והתוצר לנפש. ייתכן כי רמת המחירים במדינה גבוהה יחסית למדינות אחרות, אולם רמת התוצר לנפש גבוהה בשיעור גבוה יותר, ועל-כן יוקר המחיה הוא נמוך יחסית. על פי הספרות המחקרית קיים מתאם חיובי בין התוצר לנפש (המבטא את העושר של המדינה) לבין רמת המחירים. קרי, את רמת המחירים במדינה יש להשוות למדינות אחרות עם תוצר לנפש דומה.

נתוני ה-PPP של המיזם המשותף של ה-OECD והאיחוד האירופאי משמשים להשוואה בין מחירי המוצרים בישראל לבין מחירי מוצרים במדינות המפותחות. נתוני כוח קנייה (PPP) משווים את מחיריהם של מעל 3,000 מוצרים ושירותים שונים בכל מדינה ומדינה. בלוח 1 מפורטת רמת המחירים בישראל בין 2007 ל-2017 ביחס לממוצע מדינות ה-OECD. רמת המחירים הינה היחס בין יחס שווי הקנייה לבין שער החליפין. יש לציין כי רמת המחירים מושפעות משער החליפין ועל כן יכולה להיות תנודתית.

לוח 1 - רמת המחירים בישראל לעומת ממוצע ה-OECD (2007-2017)¹

שנה	רמת המחירים בישראל (OECD=100)	שיעור שינוי
2007	88	
2008	102	15.9%
2009	100	-2.0%
2010	104	4.0%
2011	105	1.0%
2012	101	-3.8%
2013	111	9.9%
2014	113	1.8%
2015	112	-0.9%
2016	113	0.9%
2017	120	6.2%
שינוי מצטבר	36.4%	

מהנתונים בלוח עולה כי בשנת 2007 רמת המחירים בישראל הייתה נמוכה מרמת המחירים במדינות ה-OECD בשיעור של כ-12%. בעשור האחרון חלו שלוש קפיצות מדרגה: בשנת 2008 חלה עלייה בשיעור של 15.9% לרמת מחירים של 102; בשנת 2013 חלה עלייה בשיעור של 9.9% לרמת מחירים של 111; בשנת 2017 חלה עלייה בשיעור של 6.2% לרמה של 120. יש לציין כי התוצר לנפש בתקופה זו (2017-2007) עלה בשיעור של כ-17.6%² ומדד השכר הממוצע הריאלי עלה בשיעור של 8.9%³.

בתרשים 1 להלן מפורטים שיעורי השינוי של השכר הריאלי מתוקן לפי כוח קנייה במדינות ה-OECD בשנים 2015 עד 2017.

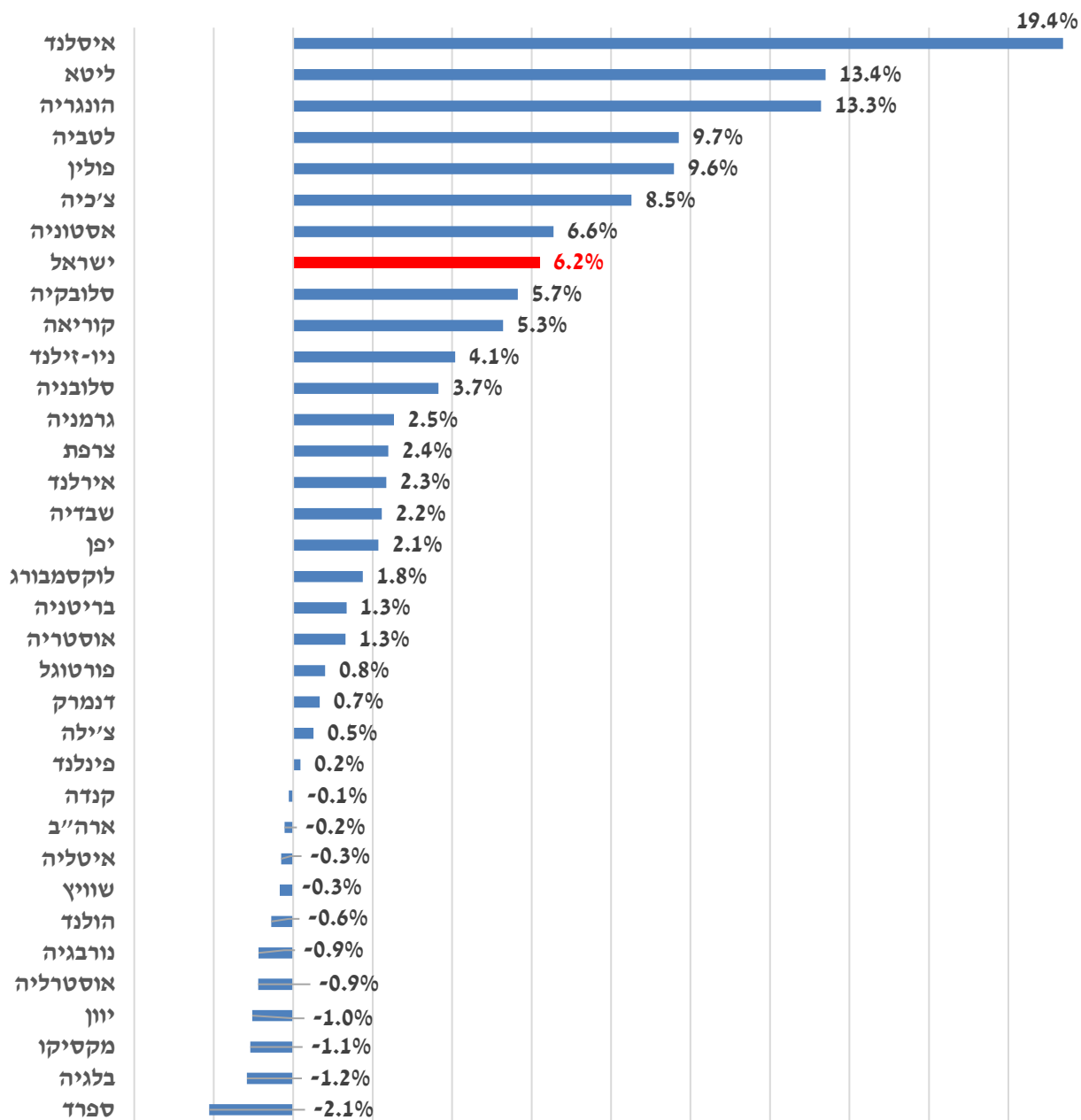
¹ הלמ"ס, השנתון הסטטיסטי לישראל, לוח 14.26, שנים: 2014, 2015, 2017.

² הלמ"ס, השנתון הסטטיסטי לישראל – 2017: לוח 14.2, דצמבר 2018. עיבודי מרכז המחקר והמידע של הכנסת.

³ בנק ישראל, סטטיסטיקה – שוק העבודה ודמוגרפיה: מדד השכר החודשי הממוצע למשרת שכיר, גישה: 17 בדצמבר 2018.

תרשים 1 - שיעורי שינוי של השכר הריאלי מתוקנן לפי כוח קנייה במדינות ה-OECD בשנים 2015 עד 2017

מהנתונים עולה כי השכר הריאלי מתוקנן לפי כוח קנייה עלה בישראל בשנים 2015 עד 2017 בשיעור של 6.2%, במקום ה-8 מתוך 35 מדינות ה-OECD. בשנת 2016 עמד השכר הממוצע השנתי בישראל במונחי כוח קנייה על 37,642 דולר, לעומת ממוצע של 42,682 דולר במדינות ה-OECD, פער של 11.8%.

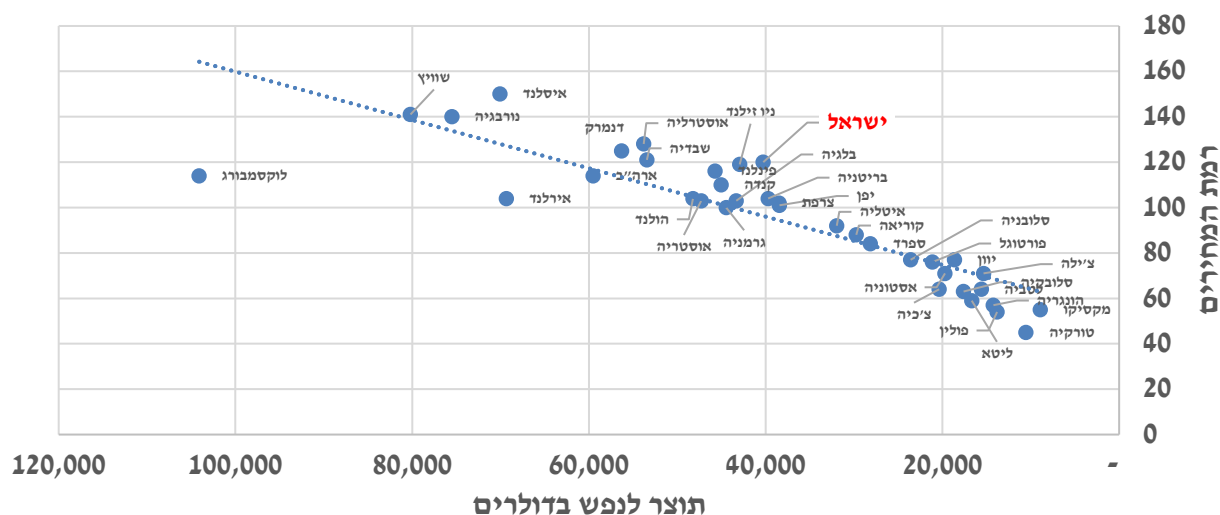
כאמור, על פי הספרות המחקרית, קיים מתאם חיובי בין רמת המחירים לבין התוצר לנפש. בתרשים 2 להלן מוצגות המדינות על פי רמת המחירים ועל פי התוצר לנפש, כאשר הקו החוצה את התרשים הוא קו המגמה.

⁴ OECD, stat, [Average Annual Wage](#), in 2017 constant prices at 2017 USD PPPs, accessed: December 17, 2018.

⁵ OECD, [Average Wage](#), accessed: December 17, 2018.

תרשים 2 - רמת המחירים והתוצר לנפש מדינות ה-OECD (2017)⁶

מהנתונים בתרשים עולה כי קיים מתאם חיובי בין רמת המחירים לבין התוצר לנפש במדינות השונות. כמו כן, ניתן לראות כי ישראל נמצאת מעל קו המגמה, כלומר רמת המחירים בישראל גבוהה ביחס לרמת החיים הצפויה בהינתן התוצר לנפש. על פי קו המגמה, רמת המחירים שהייתה אמורה להיות בישראל עומדת על כ-98, כלומר מתחת לממוצע ה-OECD (100). אולם, כפי שמוצג בלוח 1, רמת המחירים גבוהה מהממוצע (120). **על פי מודל זה רמת המחירים בישראל גבוהה בשיעור של כ-22.8% מהרמה בהינתן התוצר לנפש.**

בלוח 2 להלן מפורטים מחירי קטגוריות הצריכה לעומת המדינות המפותחות, בתקנון כוח הקנייה. יש לציין כי מחקר ה-PPP נעשה מדי שלוש שנים, והמחקר המעודכן ביותר נערך לגבי שנת 2014 ופורסם בסוף שנת 2017. על-כן סביר כי בחלק מהקטגוריות חלו מאז שינויים.

לוח 2 - מחירי קטגוריות הצריכה בישראל, לעומת ה-OECD ומדינות האיחוד (2014, במונחי כוח קנייה)⁷

ענף	OECD = 100	EU = 100
טבק	135	121
דיור, מים, חשמל, גפ"מ ודלקים	134	123
ריהוט וציוד לבית	134	126
תחבורה	130	107
מסעדות ובתי מלון	129	121
מחירי המזון והמשקאות	125	124
בריאות	121	132
מוצרים אחרים	120	115
תרבות ובידור	118	116
תקשורת	113	133
ביגוד והנעלה	104	101
חינוך	99	108

מהנתונים עולה כי נכון לשנת 2014, מדד מחירי הריהוט והציוד לבית בתקנון כוח קנייה היה גבוה בשיעור של 34% ממדד זה במדינות ה-OECD ובשיעור של 26% ממדד זה במדינות האיחוד האירופי. כמו כן, רמות מחירי הדיור,

⁶ Price level: OECD, [Purchasing Power Parities for GDP and related indicators](#), accessed: December 17, 2018 ; GDP per Capita in current prices: The World Bank, [Data - GDP per capita \(current US Dollars\)](#), accessed: December 17, 2018.

⁷ OECD, [2014 PPP Benchmark results](#), accessed: December 17, 2018.

חשמל, מים גפ"מ ודלקים הייתה גבוהה בישראל בשיעור של 34% ובשיעור של 23% ממדד זה במדינות האיחוד האירופאי. בענף המסעדות ובתי המלון הייתה הרמה בישראל גבוהה בשיעור של 29% ממדד זה במדינות ה-OECD ובשיעור של 21% ממדד זה במדינות האיחוד האירופאי. מחירי המזון והמשקאות היו גבוהים בישראל בשיעור של 25% לעומת מדינות ה-OECD ובשיעור של 24% לעומת מדינות האיחוד. מחירי החינוך היו גבוהים בישראל מאשר במדינות האיחוד האירופאי אך נמוכים מעט מאשר במדינות ה-OECD.

בלוח 3 להלן מפורטים מחירי המזון בישראל לעומת מחיריהם במדינות המפותחות, בתקנון כוח הקנייה (PPP).

לוח 3 - מדדי מחירי מזון בישראל לעומת המדינות המפותחות (2014, במונחי כוח קנייה)⁸

תת-ענף	OECD	EU28	EU19
משקאות קלים	133	132	133
חלב, גבינות וביצים	168	173	170
שמנים	143	143	142
משקאות אלכוהוליים	167	180	192
מזון אחר	144	147	143
לחם ודגנים	135	135	126
דגים	110	111	109
בשר	121	109	100
ירקות ופירות	92	96	90
כלל המזון והמשקאות	125	124	119

מהנתונים עולה כי מדד מחירי המזון בישראל בתקנון כוח הקנייה גבוה בשיעור של כ-25% בהשוואה למדינות ה-OECD, בשיעור של כ-24% בהשוואה ל-28 מדינות האיחוד האירופי ובשיעור של 19% בהשוואה ל-19 מדינות גוש האירו. רמת המחירים בישראל גבוהה בעיקר בענפים בעלי פיקוח ממשלתי הדוק וניהול מכסות (כמו חלב וביצים, ענף שבו רמת המחירים גבוהה ב-68% מהממוצע במדינות ה-OECD וב-73% מהממוצע במדינות האיחוד האירופי). הקטגוריה היחידה שבה רמת המחירים בישראל נמוכה לעומת המדינות המפותחות היא ירקות ופירות.

הנתונים הגולמיים לטובת פרויקט ה-PPP נאספים על ידי לשכות הסטטיסטיקה במדינות השונות והעבודים נעשים על ידי ה-OECD. על פי המדריך המתודולוגי לנתוני ה-PPP, מטרתם העיקרית של נתוני ה-PPP הינה לאפשר השוואה בין מדינות שונות ברחבי העולם של רמת המחירים הכללית ורמת המחירים של קטגוריות שונות, הכוללות בין השאר: מזון, לחם ודגנים, בשר, דגים, חלב, גבינות וביצים, פירות וירקות ושמנים.⁹

עם זאת, יש לציין כי השוואה על פי נתוני ה-PPP אינה מלאה, שכן קשה להשוות סלי צריכה שונים, הנבדלים באיכות המזון. בדיקת מחירי המוצרים בישראל לעומת מדינות אחרות דורשת בחינה של מוצרים זהים, מחירי מוצרים ממוצעים בנקודות מכירה שונות ובחינת גורמים משפיעים נוספים. ייתכן שמחיר מוצר כלשהו (או קבוצת מוצרים) גבוה יותר, אולם מחירו של מוצר אחר (או קבוצת מוצרים) נמוך יותר. כמו כן, יש הבדלים בין המדינות בדפוסי הצריכה. בנוסף, גם שערי החליפין הנומינליים עשוי להשפיע על רמת המחירים בכל מדינה. **מחקר ה-OECD לגבי רמת המחירים בקטגוריות של מוצרים נערך לשנת 2014, מחקר נוסף נערך לשנת 2017 וצפוי להתפרסם במהלך שנת 2019.**

⁸ OECD, [2014 PPP Benchmark results](#), accessed: December 17, 2018.

⁹ OECD, [EUROSTAT-OECD Methodological manual on purchasing power parities \(PPPs\)](#), 2012.

ראו: עמ' 25 בנושא מטרות נתוני ה-PPP ואת ה-analytical categories בעמוד 266.

2. שינוי במדדי המחירים בישראל בהשוואה לאיחוד האירופאי

כאמור, השוואת יוקר המחיה בין ישראל לבין המדינות המפותחות באמצעות מדד ה-PPP, עשויה להיות בעייתית. כמו כן, יש לציין כי בחינת יוקר המחיה יש לבחון את כל קטגוריות המוצרים בסל הצריכה של משפחה ולא רק את חלקן (כמו מזון או דיור בלבד).

קבוצות המוצרים בישראל שונות מקבוצות המוצרים באירופה. לדוגמה, קבוצת הארוחות מחוץ לבית נכללת בישראל במוצרי המזון, ואילו באירופה – בקבוצה נפרדת; קבוצת מוצרי טבק נכללת בישראל בשונות, ואילו באירופה – בקבוצה נפרדת; דיור ואחזקת דירה נכללים בישראל בקבוצות נפרדות, ואילו באירופה – בקבוצה אחת. לפיכך, נדרש עיבוד של נתוני הלמ"ס בנוגע קבוצות המוצרים בישראל כדי להתאימן לקבוצות המוצרים במדינות אירופה. בלוח 4 להלן, משקולות של קבוצת מוצרים בישראל ובאיחוד האירופאי. בישראל ובאיחוד האירופאי משקולות שונות לכל קבוצות מחירים, הנובעות בין השאר ממחירים ומהיקף צריכתם.

לוח 4 - משקולות של קבוצות מוצרים בישראל ובאיחוד האירופאי (2018)¹⁰

קבוצת מוצרים	ישראל	האיחוד האירופאי
מדד המחירים לצרכן	100.0%	100.0%
מזון	12.8%	15.5%
אלכוהול וטבק	2.3%	4.4%
הלבשה והנעלה	3.2%	6.0%
דיור ואחזקת דיור	34.3%	15.3%
ריהוט וציוד לבית	3.7%	6.2%
בריאות	5.8%	4.5%
תחבורה	16.9%	15.1%
תקשורת	2.5%	3.1%
תרבות ובידור	5.1%	9.9%
חינוך	6.0%	1.2%
מלונות ומסעדות	4.0%	9.6%
שונות	3.3%	9.2%

מהנתונים עולה כי ההבדל העיקרי בין משקל הצריכה של משק בית בישראל למשק בית באירופה הינו בקבוצת דיור ואחזקת דירה – בישראל המשקל הוא כ-34.3% לעומת כ-15.3% בממוצע באיחוד האירופאי. כלומר, משקל ההוצאה לדיור ולאחזקת דירה בישראל יותר מכפול לעומת המשקל הממוצע במדינות אירופה. כאמור, בישראל מרכיבי סעיף דיור ואחזקת דירה (כמו תשלום חשמל וגז) הם נפרדים, ובאירופה מדובר בסעיף אחד. סעיף המזון בישראל מעט נמוך ממשקלו באירופה - המזון מהווה כ-12.8% מהצריכה בישראל לעומת כ-15.5% באירופה. יש לציין כי משקל ההוצאה לחינוך בישראל (6.0%) גבוה באופן משמעותי לעומת הממוצע במדינות האיחוד האירופאי (1.2%). לתופעה זו יש כמה סיבות אפשריות, בעיקר מספר ילדים גבוה יותר בישראל ומימון פרטי גבוה יותר בישראל בכל דרגי החינוך (מהגיל הרך ועד לאוניברסיטה).

¹⁰ ישראל: הלמ"ס, מאגר המחירים ומדדי המחירים של ישראל, קטגוריות ומשקלות המוצרים עובדו על-ידי מרכז המחקר והמידע בסיוע של גבי מירב יפתח מהלמ"ס; אירופה, Eurostat, [Harmonized Indices of Consumer Prices](#), כניסה בתאריך 19 באוקטובר 2014. קבוצת "שונות" בישראל כוללת מוצרים שונים כמו תכשיטים, קוסמטיקה, תיקים, ילקוטים ואביזרים לתינוקות.

בלוח 5 להלן מפורט השינוי במדד המחירים לצרכן ב-28 מדינות האיחוד האירופי וב-19 מדינות גוש האירו לעומת ישראל לפי קבוצות מוצרים במחירים ריאליים.

לוח 5 - שינוי ריאלי במדדי המחירים לצרכן לפי קבוצות בישראל ובאירופה (ממוצע 2007 עד ממוצע 2017)¹¹

קבוצת מוצרים	ישראל	האיחוד האירופי	גוש האירו
כללי	18.1%	17.7%	14.9%
מזון	14.7%	3.1%	2.6%
אלכוהול וטבק	52.8%	24.3%	18.9%
הלבשה והנעלה	-23.2%	-13.4%	-8.1%
דיור ואחזקת דיור	19.9%	6.4%	5.4%
ריהוט וציוד לבית	-31.0%	-6.3%	-5.5%
בריאות	-3.2%	-1.6%	-2.2%
תחבורה	-14.2%	0.4%	1.2%
תקשורת	-30.6%	-23.9%	-27.3%
תרבות ובידור	-24.0%	-10.5%	-8.7%
חינוך	-0.4%	17.8%	1.5%
מלונות ומסעדות	14.2%	5.9%	5.6%
שונות	-12.4%	0.8%	2.1%

מדד המחירים לצרכן במדינות האיחוד האירופי עלה בתקופה זו בממוצע בשיעור של 17.7%, במדינות גוש האירו בשיעור של 14.9%, ובישראל בשיעור של 18.1%. **מדד מחירי המזון עלה בישראל בשיעור של 4.7% במונחים ריאליים, במדינות האיחוד האירופי – בשיעור של 3.1% ובמדינות גוש האירו בשיעור של 2.6%**. כמו כן, מחירי הדיור ואחזקת הדירות, מחירי המלונות והמסעדות ומחירי האלכוהול והטבק עלו בישראל בשיעור גבוה יותר מאירופה. מחירי החינוך והתחבורה עלו באירופה, ואילו בישראל הם ירדו; ומחירי התקשורת, התרבות והבידור, הבריאות, הריהוט והציוד לבית וההלבשה וההנעלה ירדו בישראל בשיעור גבוה יותר מאירופה.

יש לציין כי מדד המחירים לצרכן בשנים 2014 עד 2017 ירד בישראל בשיעור של 0.9% לעומת עלייה בשיעור של 2% באותה תקופה במדינות האיחוד האירופי.¹³ כמו כן, שער החליפין של השקל פוחת בתקופה זו בשיעור של 0.6% לעומת הדולר, ויוסף בשיעור של 14.5% לעומת האירו, ולשינויים אלו השפעה רבה על רמת המחירים בישראל לעומת ממוצע במדינות ה-OECD ובמדינות האיחוד האירופי.¹⁴

במהלך 2018 הודיעו רשות החשמל¹⁵ וספקיות מוצרי המזון הגדולות על העלאת מחירים צפויה¹⁶ בחודשים יוני עד נובמבר 2018 עלה מדד מחירי המזון בשיעור של 0.7%, זאת לעומת עלייה של 0.2% באותה תקופה אשתקד. בבחינת

¹¹ ישראל: הלמ"ס, [מאגר המחירים ומדדי המחירים של ישראל](#), הקטגוריות והמשקלות של המוצרים עובדו על-ידי מרכז המחקר והמידע של הכנסת; **אירופה**: Eurostat, [Harmonized Indices of Consumer Prices](#). המדדים הריאליים התקבלו על-ידי חלוקה של מדדי המחירים הנומינליים במדד המחירים הכללי. במדד המחירים האירופי שנת השוואה היא 2015, ואילו במדד הישראלי היא 2016.

¹² משקלות המוצרים בישראל הותאמו לאופן המדידה באירופה. כך, מדד מוצרי המזון מחושב באירופה ללא משקאות אלכוהוליים וללא ארוחות מחוץ לבית, בעוד שישראל הם כלולים במדד.

¹³ הלמ"ס, [מאגר המחירים של ישראל](#), כניסה: 17 בדצמבר 2018. **אירופה**: Eurostat, [Harmonized Indices of Consumer Prices](#).

¹⁴ הלמ"ס, [שערי מטבעות החוץ בסוף שנת 2017](#), 4 בינואר 2018. שנים שונות.

¹⁵ רשות החשמל, [עדכון תעריף החשמל 2019](#), 3 בדצמבר 2018.

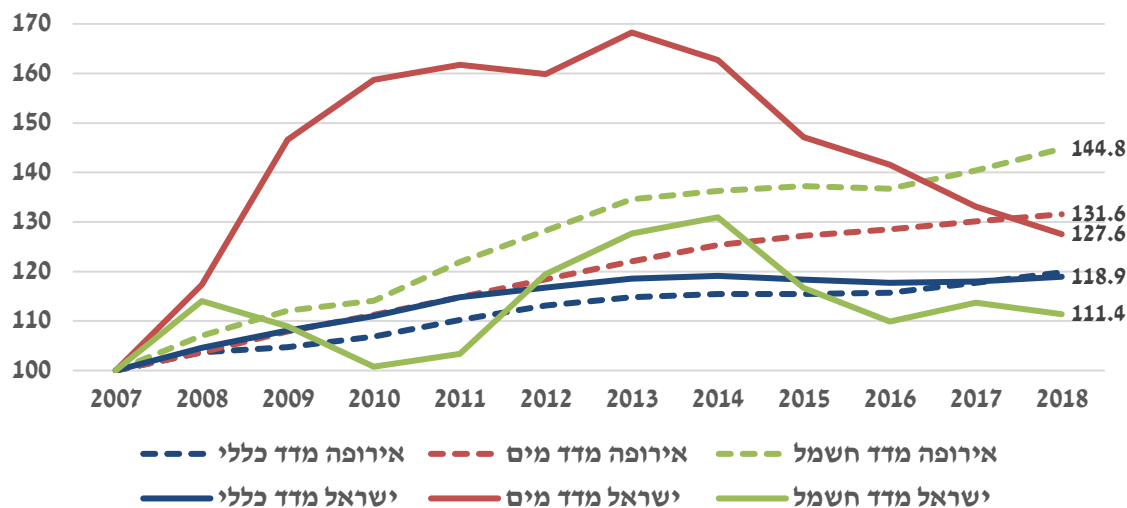
¹⁶ משרד האוצר, הודעה לעיתונות, [יוקר המחיה](#), 24 ביוני 2018.

השינוי הריאלי, מדד מחירי המזון עלה בחודשים יוני עד נובמבר 2018 ב-0.5% לעומת ירדה בשיעור של 0.1% באותה תקופה בשנת 2017.¹⁷

בתרשים 3 להלן נתונים על עליית מדד המחירים לצרכן, מדד מחירי החשמל, ומדד מחירי המים בעשור האחרון.

תרשים 3 - עליית מדד המחירים לצרכן, מדד מחירי החשמל ומדד מחירי המים בישראל ובאירופה¹⁸

מהנתונים עולה כי בעשור האחרון מדד מחירי החשמל בישראל עלה בשיעור של 11.4% נומינלית וירד בשיעור של 6.3% ריאלית. זאת לעומת עלייה בשיעור של 44.8% נומינלית ו-20.8% ריאלית באירופה. מדד מחירי המים עלה בשיעור של 27.6% נומינלית ו-7.3% ריאלית. זאת לעומת עלייה בשיעור של 31.6% נומינלית ו-9.8% ריאלית. בשנים 2015 עד נובמבר 2018 מדד מחירי החשמל ירד ריאלית בישראל בשיעור של 6.3%, עומת עלייה של \$1.6 באירופה. מדד מחירי המים ירדן בישראל ריאלית בשיעור של 13.7% לעומת ירידה בשיעור של 0.4% באירופה.

¹⁷ הלמ"ס, [מאגר המחירים של ישראל](#), כניסה: 17 בדצמבר 2018. עיבודי מרכז המחקר והמידע של הכנסת, מדד המזון המחושב הוא ללא פירות וירקות.

¹⁸ **ישראל**: הלמ"ס, [מאגר המחירים ומדדי המחירים של ישראל](#); **אירופה**: Eurostat, [Harmonized Indices of Consumer Prices](#).

